

Circulaire kansen in beeld voor
stedelijk waterbeheerders

Morgencirculair.nl

Stel, als opdrachtgever namens de gemeente wil je met jouw project een bijdrage leveren aan circulariteit. Waar begin je? In de afgelopen paar jaar heeft een aantal gemeenten dit vraagstuk op hun eigen manier ter hand genomen. Zij hebben zich niet laten afschrikken door een groot en abstract einddoel als '100 procent circulair in 2050', maar hebben zich gericht op een concreet vraagstuk. Bestaande mogelijkheden en een onconventionele aanpak resulteerden zo in circulaire oplossingen. Hieruit zijn lessen geleerd, die samen met diverse hulpmiddelen en referentiematerialen gedeeld worden via morgencirculair.nl.

Doelbewuste stappen en impliciete verduurzaming

Een terugkerend leerpunt is dat circulaire ambities een andere manier van denken en werken vragen van zowel opdrachtgevers als marktpartijen. Initiatieven zoals het hergebruik van buizen (zie kader) tonen het belang van ketensamenwerking aan. De modulaire rioolwaterzuiveringsinstallatie Verdygo van Waterschapsbedrijf Limburg laat zien hoe samenwerking over sectorgrenzen heen tot succes leidt.¹

Uit onderzoek onder 29 gemeenten blijkt dat slechts 24 procent beleid heeft op circulariteit en 17 procent op klimaatmitigatie. Toch zetten stedelijk waterbeheerders bewust of onbewust stappen richting circulariteit en klimaatmitigatie.

Diverse succesvolle initiatieven tonen aan dat er kansen liggen voor stedelijk waterbeheerders om de waterketen circulair te maken. De sleutel ligt bij goede samenwerking met alle relevante partijen die een gezamenlijke visie delen. Morgencirculair.nl biedt ondersteuning om een uitgesproken wens om te zetten in actie.

PVC-BUIZEN HERGEBRUIKEN IN ZAA NSTAD

In 2018 stond Zaanstad voor een uitdaging: het vervangen van dertig jaar oude PVC-rioolbuizen in de wijk Westerwatering. De gemeente greep de kans: van de 1.864 meter werd 1.036 meter hergebruikt. De buizen werden voorzichtig opgegraven, getest op herbruikbaarheid en opnieuw ingezet. Dit project kon allen succesvol uitgevoerd worden, doordat een opdrachtgever risico durfde te nemen om gebruikte buizen in te zetten en een projectteam bij elkaar wist te vinden die deze uitdaging aandurfde te gaan. Met een uitvoerende partij die net zo enthousiast was is het Zaanstad gelukt. Mede op basis van deze ervaring ligt de handreiking hergebruik van drukloze PVC-buizen bij Stichting RIONED ter visie.

Opslag van gebruikte PVC-buizen in Zaanstad om weer in een andere straat teruggelegd te worden.

Put in Apeldoorn. De blauwe druppel geeft aan dat dit een hemelwaterriool is. In droge periodes kan hier hemelwater uit worden opgepompt om openbaar groen te irrigeren.

Zo dragen energiebesparingsprojecten bij gemalen, het oplossen van foutaansluitingen en reductie van gemengde riooloverstortingen bij aan het verminderen van emissies. Hetzelfde geldt voor het gebruik van hemelwater uit een hemelwaterriool voor irrigatie van openbaar groen in plaats van bijvoorbeeld drinkwatergebruik. Deze voorbeelden van 'impliciete verduurzaming' laten zien hoe belangrijk het is om zowel bewuste als onbewuste stappen te onderscheiden. En er zijn ook doelbewuste stappen gemaakt op het gebied van circulariteit.

Zo worden PVC-buizen die nog een ronde mee kunnen hergebruikt (zie ook de kadertekst). Of krijgen overtollige (betonnen) rioolbuizen een herbestemming.

Er kan verder gekozen worden voor rioolrenovatie, ook wel *relining* genoemd. Dat is een techniek die bestaande rioleringen versterkt door ze een nieuwe binnenkant te geven. Toch past hier een circulaire kanttekening: hoewel deze techniek de levensduur aanzienlijk verlengt en emissies van rioolvervangings voorkomt, bemoeilijkt dit het hergebruik van materialen in een latere

WAT IS MORGENCIRCULAIR.NL?

Morgencirculair.nl helpt organisaties bij de transitie naar een circulaire economie. De *tool* op de website vertaalt (beleids)doelen naar concrete acties, stimuleert duurzame en circulaire oplossingen en maakt het makkelijker om circulariteit te integreren in project- en beheersstructuren. Het biedt inzicht in circulaire bijdragen en kansen voor vervolgprojecten. Het faciliteert daarnaast kennisdeling tussen gemeenten. De *tool* is breed inzetbaar en zeer geschikt voor straatrenovatieprojecten.

fase. Dit roept de vraag op hoe we duurzaamheidsdoelen kunnen afstemmen op hergebruik op lange termijn.

Zes succesfactoren voor circulaire (pilot) projecten

Mooi om al die vernieuwende circulaire initiatieven te zien, maar is er ook een rode draad in te onderscheiden? Stichting RIONED vroeg stedelijk waterbeheerders en betrokken partijen wat nodig is voor succes. Zes factoren bleken cruciaal.

1. Kennis en kunde: expertise binnen de organisatie om gesprekken met marktpartijen aan te gaan.
2. Beleid en politiek: circulaire doelen moeten worden vastgelegd in opdracht-brieven.
3. Inkoop en contractmanagement: aanbestedingen moeten maatschappelijke waarde stimuleren.
4. Mindset en mensen: betrokkenheid van alle partijen is essentieel.
5. Assetmanagement en beheer: heldere doelstellingen en strategieën verbeteren beheer.
6. Samenwerking met *stakeholders*: alle betrokkenen in de keten moeten op één lijn zitten.

Circulaire kennis wordt vaak extern ingehuurd, maar blijft zelden binnen organisaties verankerd

Als één van deze factoren ontbreekt, is de kans groot dat een project beperkt succesvol is. De opgedane kennis en ambities zijn echter zeer waardevol en verdienen het om verder te verankeren in de dagelijkse werkwijzen van organisaties.

Van beleid naar uitvoeren

Circulair werken is meer dan een technische uitdaging; het is een organisatorische transitie. De overstap van pilot naar praktijk begint met duidelijke doelen, kennisdeling en een duurzame basis binnen organisaties. Morgencirculair.nl helpt stedelijk waterbeheerders om circulaire wensen om te zetten in concrete acties en circulaire doelstellingen te integreren in hun dagelijkse werkwijzen. Het biedt aan de hand van het 10R-model (zie figuur 1) handvatten om circulaire acties te prioriteren. Circulaire kennis wordt nu vaak extern ingehuurd, maar blijft zelden binnen organisaties verankerd. Interne kennisopbouw is daarom essentieel. Door medewerkers te leren wat circulariteit inhoudt en hoe zij dit kunnen toepassen, kan kennis geborgd worden.

En dat is hard nodig, want in de praktijk raakt het circulariteitsvraagstuk gemakkelijk uit beeld. Acute problemen, zoals wateroverlast, droogte en het nog niet voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) eisen de aandacht op. Terwijl de praktijk leert dat je middels de juiste aanpak circulariteit in ieder project kunt weave. Sterker nog: marktpartijen die

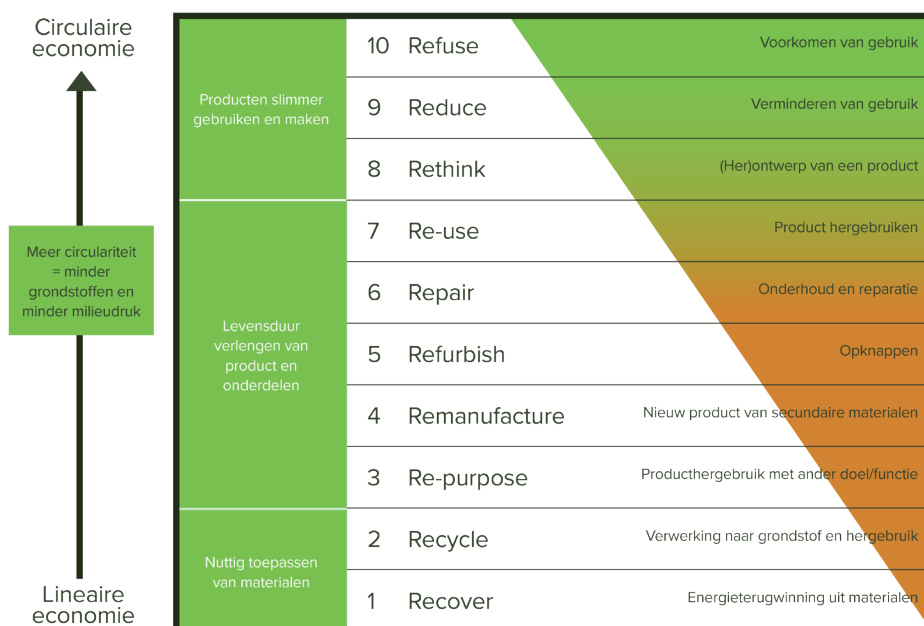
duurzaamheid omarmen, zullen in de toekomst leidend zijn. Tot die tijd is er een grote rol weggelegd voor stedelijk waterbeheerders om circulaire initiatieven te stimuleren en te faciliteren. Alleen door samen te leren en te innoveren, kunnen we bouwen aan een waterketen die klaar is voor de toekomst.

Noot

1. Zie voor meer informatie de animatiefilm 'Anders aanbesteden, anders samenwerken', eenvoudig te vinden met zoekmachines en te zien op www.mobilis.nl.

100 PROCENT CIRCULAIR IN 2050?

Afgezet tegen de 'biocapaciteit' van de aarde verbruiken we beschikbare grondstoffen elk jaar weer iets sneller. Daarom heeft de Europese en Nederlandse overheid zich ten doel gesteld om in 2050 een klimaatneutrale en circulaire economie te hebben. Dit betekent voor de watersector dat (bouw)objecten als rioolbuizen, maar ook grondstoffen die door de buis gaan, maximaal worden hergebruikt. Daartoe zullen we tegen 2050 waterstromen, zoals hemelwater, grondwater en afvalwater, strikt gescheiden moeten houden. Voorts zal huishoudelijk afvalwater verder opgesplitst moeten worden in een urine- en een fecaliënfractie. Om hierop voor te sorteren dienen we nu al de daarbij behorende keuzes te maken. De levensduur van de riolering is immers zo'n vijftig tot tachtig jaar.

Bron: Jacqueline Cramer (USI)

Figuur 1. Het 10R-model vat samen wat je kunt doen om circulair te werken. Hoe hoger op de ladder, hoe meer positieve impact de actie heeft.